

Kadrioru Saksa Gümnaasium

KADRIORU SAKSA GÜMNAASIUMI KOOLISÕRMUSTE ÜLEANDMISE
TSEREMOONIA KORRALDAMINE

Praktiline töö

Hendrik Haljasmäe, Mattias Viirma

11.3

Juhendaja: õp Mihkel Kõrbe

Tallinn 2024

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS.....	3
1. KSG SÕRMUSTE TRADITSIOON.....	5
2. TEISTE KOOLIDE SÕRMUSED JA TRADITSIOONID	8
2.1 Vanalinna Hariduskollegium	8
2.2 Tallinna Prantsuse Lütseum.....	8
2.3 Hugo Treffneri Gümnaasium.....	9
2.4 Tallinna 32. Keskkool.....	10
2.5 Tallinna 21. Kool.....	11
2.6 Tallinna Reaalkool.....	12
2.7 Gustav Adolfi Gümnaasium	13
2.8 Jakob Westholmi Gümnaasium	14
3. KSG KOOLISÕRMUSTE ÜLEANDMISE TSEREMOONIA KAVA	16
4. TSEREMOONIA TOIMUMISE KIRJELDUS	17
5. TÖÖ ANALÜÜS.....	19
5.1 Tööjaotus	21
6. ALUS TÄHTSALE LENNUÜRITUSELE JA VISIOON TULEVIKUKS	23
7. VANNE.....	24
KOKKUVÕTE.....	25
RESÜMEE	26
KASUTATUD ALLIKAD.....	27
LISA 1	29
LISA 2	31

SISSEJUHATUS

Käesoleva praktilise töö teema on „Kadrioru Saksa Gümnaasiumi koolisõrmuste üleandmise tseremoonia korraldamine“. Autorid valisid antud teema, sest Kadrioru Saksa Gümnaasiumil (edaspidi KSG) puudus seni järjepidev traditsioon koolisõrmuste üleandmiseks. Töö põhieesmärk on KSG õpilaste ühtekuuluvustunnet suurendava uue pikaajalise traditsiooni loomine, selleks uuritakse seniseid KSG koolisõrmustega seonduvaid tavaid ning traditsioone. Töö teoreetiline osa on ülevaade teiste gümnaasiumite koolisõrmuste traditsioonidest ning nende võrdlemine KSG omaga. Valikusse võeti pikaajaliste traditsioonidega Tallinna gümnaasiumid ja üks Tartu gümnaasium. Erinevate koolide traditsioonide analüüsimise ja võrdlemise tulemusena töötati välja KSG koolisõrmuste üleandmise tseremoonia.

Uurimismeetoditena kasutati kirjalikku ja suulist intervjuud KSG õpetajate, teiste koolide huvijuhtide ja nii KSG kui ka teiste koolide vilistlastega. Samuti kasutati erinevaid kirjalikke allikaid. Töö põhieesmärgi, KSG-le pikaajalise ühtekuuluvustunnet suurendava traditsiooni loomise, saavutamiseks korraldasid autorid kooli 65. lennule piduliku sõrmuste üleandmise tseremoonia Kadrioru lossis.

Koolisõrmuseid puudutavate kirjalike allikate vähesuse tõttu olid teoreetilise töö põhiallikad kirjalikud ja suulised intervjuud. Siiski õnnestus leida ka mõningaid kirjalikke allikaid, kus oli koolisõrmuseid mainitud, kuid neis leidis enamasti väga vähe või pealiskaudset informatsiooni. Ühtegi ainult koolisõrmustest rääkivat uurimust leida ei õnnestunud, kuid kõige informatiivsemateks osutusid erinevate koolide õpilaste uurimistööd, mis käsitlesid laiemalt kooli sümboolikat või ajalugu üldiselt. Käesolevas töös on kasutatud kolme sellist õpilasuurimust. Väga kasulikud allikad olid koolide koduleheküljed, kus leidis informatsiooni koolide sümboolika kohta, kuid ka seda oli enamasti vähe. Kasutatud on ka artikleid kahe kooli ajalehtedest.

Töö on jaotatud kolme suuremasse ossa. Esimesed kaks on KSG koolisõrmuste traditsiooni uurimine ja teiste valitud koolide sõrmuste traditsioonide uurimine. Kolmas osa on töö praktilise osa ehk KSG koolisõrmuste üleandmise tseremoonia planeerimise, korraldamise ja analüüsiga seotud teemad. Lisaks on töös kaks eraldi punkti, kus on ära toodud koolisõrmuste üleandmise tseremoonia tähtsus KSG-le ja autorite visioon selle traditsiooni edasise arengu

kohta. Selline struktuur lahendab parimal viisil töö põhieesmärgi, milleks on KSG-le uue traditsiooni loomine sõrmuste üleandmise tseremoonia näol. Töö alguses on ülevaade senistest koolisõrmustega seotud traditsioonidest KSG-s, seejärel on lühikesed ülevaated teiste valitud koolide sõrmuste traditsioonides ning lõpus on uuritu põhjal välja töötatud KSG koolisõrmuste üleandmise tseremoonia kirjeldus ning analüüs.

Töö valmimisele kaasa aitamise eest tänavad autorid oma juhendajat Mihkel Kõrbet ja uurimistöö aluste aineõpetajat Tiina-Mall Kreemi. KSG koolisõrmuste traditsiooni kohta vajaliku info andmise eest suur tänu kõigile vilistlastele, kes vastasid meie palvele väga hea materjaliga, ning õpetaja Reet Lennule, kes jagas mälestusi sõrmustest, aitas ette valmistada tseremoonia muusikalise osa ja mängis ise üritusel klaverit. Suur tänu ka Gustav Adolphi Gümnaasiumi huvijuht Margot Mängelile, Jakob Westholmi Gümnaasiumi huvijuht Alla Eenmaale, Tallinna 32. Keskkooli huvijuht Kristel Kubberile ja Tallinna 21. Kooli vilistlasele Kahrut Ellerile oma koolide sõrmuste kohta info andmise eest. KSG koolisõrmuste üleandmise tseremoonia Kadrioru lossis toimumise võimaldamise eest suur tänu Kadrioru kunstimuuseumi kollektiivile eesotsas muuseumi direktor Aleksandra Murrega. Aitäh Kadrioru kunstimuuseumi haridustöö kuraator Ilona Kroonile, kes oli suureks abiks ürituse planeerimisel. Lõpetuseks suur tänu kõigile, kes mingil viisil antud töösse panustasid või ürituse toimumisele õla alla panid.

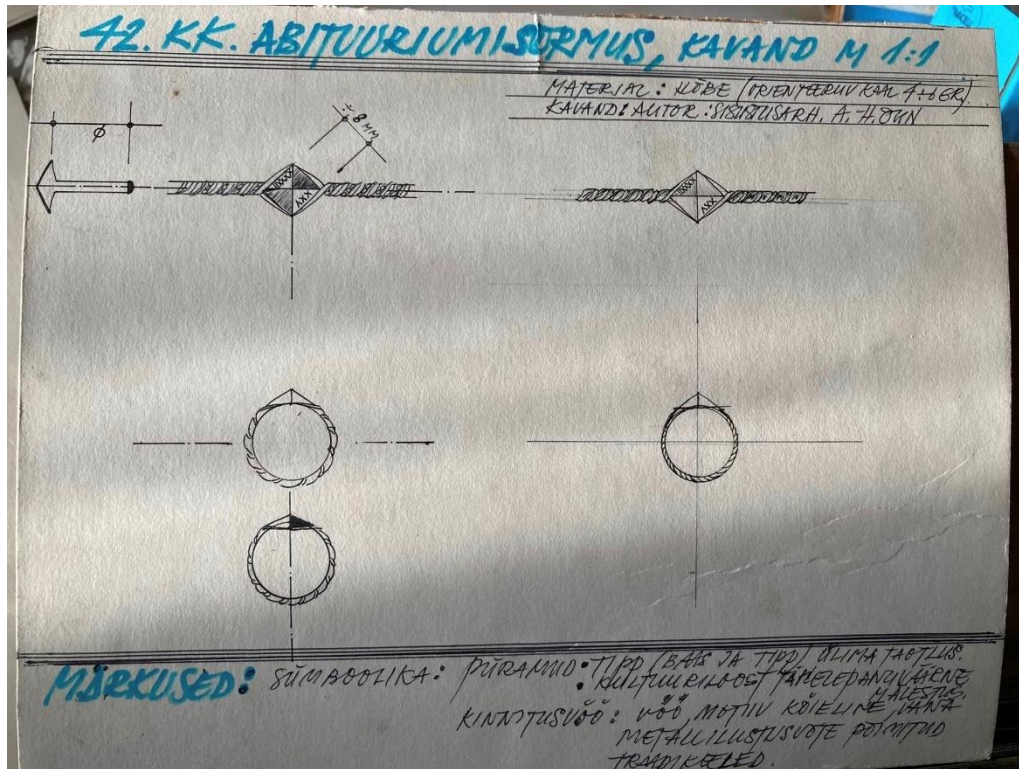
1. KSG SÕRMUSTE TRADITSIOON

KSG koolisõrmuste esmavalmistamise kohta pole meile teadaolevalt ühtegi kirjalikku allikat, seepärast otsustasime ligikaudse sõrmuste algusaasta välja uurida vilistlasi ja praegusi ning endisi õpetajaid küsitledes. Vilistlastelt info pärimiseks tegime 9. veebruaril 2024 postituse Facebooki gruppi „KSG vilistlased“. Postituses palusime vilistlastelt infot selle kohta, mitmendast lennust nad olid ning mis aastal kooli lõpetasid ja kas nende lennul oli juba koolisõrmus või mitte. Vilistlaste grupist saime perioodil 09.01.–05.03.2024 üle ootuste palju kasulikku materjali. Materjal sisaldas lisaks meie palutud infole hulganisti pilte erinevate aastate sõrmustest, huvitavaid mälestusi ja isegi kavandeid, millel kujutatud sõrmus sarnaneb praegusele.

1971. aastal kooli lõpetanud 11. lennu vilistlane mäletab, et nende lennul sõrmust veel ei olnud ja arvatavasti ka mitte lendudel enne neid. Selle asemel oli 11. lennul koolimärk KSG ühe sümboli, lahtise raamatu kujutisega (KSG Vilistlased, vaadatud 16.02.2024). Varaseim sõrmus, mille olemasolu kohta on kinnitus, pärineb 1978. aastast, mil lõpetas 18. lend (KSG Vilistlased, vaadatud 16.02.2024). Nende andmete põhjal paigutuvad esimesed sõrmused ajavahemikku 1972–1978. Tänapäeval kasutusel olev KSG koolisõrmus on hõbedast, selle keskel on püramiid, mis sümboliseerib tippu pürgimist, sama püramiid on kahemõõtmelisena kujutatud ka KSG logol. Püramiidi tahkudel on kirjas kooli nimi ja lennu number. Püramiidi kahest nurgast eemaldub kolmnurkadest koosnev reljeefne muster. Sõrmuse sisse on graveeritud omaniku nimi ja kooli lõpetamise aasta.

See kujundus põhineb 1985. aastal toonase Kunstiinstituudi õppejõu ja ruumikujundaja Aate-Heli Õuna loodud 25. lennu sõrmuse disainil. A. H. Õun disainis samal aastal ka uue koolimärgi (KSG Vilistlased, vaadatud 26.02.2024). Samas ei ole sõrmuse disain olnud algusest peale kuni tänapäevani muutumatu.

Joonis 2. A. H. Õuna loodud sõrmusekavand, foto: Ott Õuna erakogu

Erinevatel lendudel on esinenud erinevaid sõrmuseid ning disain on isegi sama lennu paralleelklassidel vahel erinenud. Juba 1986. aastal sündis eelnenud aasta püramiidiga disainist erineva kujundusega sõrmus. Tol aastal lõpetanud B-klass soovis teha Eesti vapi kujulist sõrmust, kuid selle keelas direktor ära. A-klass siiski tegi endale sõrmuse, kuid mitte vapi kujutisega. Sõrmus oli hõbedast ja mustal sõrmuseplaadil oli kujutatud elulille sümbol.

Sõrmuse peal oli kirjas 42. KK (kool kandis siis nime „Lembit Pärna nimeline Tallinna 42. Keskkool“) ja sisse oli graveeritud omaniku nimi (KSG Vilistlased, vaadatud 28.02.2024).

1988. aastast on teada jälle sama, Aate-Heli Õuna disainil põhinev, siiani kasutusel olev püramiidiga sõrmusekujundus. Kuid juba järgmisel, 1989. aastal ilmus taas uus, eelnevatest erinev sõrmus. Erinavad lennud ja klassid on vahel tellinud erinevaid sõrmuseid, kuid enamasti on kasutatud siiski 1985. aastal loodud püramiidiga disaini. Veel kaks erinevat varianti KSG sõrmustest ja muude koolisümboolikaga esemete kavandid on leitavad lisas (LISA 1).

Joonis 4. 1988. aasta sõrmus, foto: Gaila Järvsalu erakogu

Joonis 5. 1989. aasta sõrmus. Foto: Anu Varviku erakogu

KSG-s ei ole kunagi olnud kindlat, traditsioonilist ja muutumatut sõrmuste üleandmise tseremooniat. Sõrmuste kätte saamise pidulikkus on enamasti sõltunud klassist endast. Iga klassijuhataja on ise otsustanud, kuidas ta oma klassile sõrmused annab. Vahel on õpilased ise endale sõrmuste üleandmise või sisseõnnistamise korraldanud (KSG Vilistlased, vaadatud 03.03.2024). Praeguseks on välja kujunenud traditsioon, et sõrmused saavad gümnasistid endale 11. klassis. Kuna 10. klassis saavad värsked gümnasistid omale kooliteklid ja 12. klassi lõpus lõputunnistuse ja vahel ka lõpumärgi, on igati sobilik sõrmus just 11. klassis kätte saada. Sel viisil saavad gümnasistid endale järk-järgult, koolitee edenedes kooliga siduvaid sümboolseid esemeid, mis jäävad neile seda aega meenutama. See, et sõrmused alles 11. klassi kevadel kätte jagatakse, on praegu praktilistest kaalutlustest lähtuv. Kuna sõrmused tellitakse 11. klassi sügisel, saavad need valmis alles kevadeks.

2. TEISTE KOOLIDE SÕRMUSED JA TRADITSIOONID

2.1 Vanalinna Hariduskollegium

Vanalinna Hariduskollegiumis on sõrmuste üleandmise tseremoonia väga pidulik ja pühalik sündmus. Kristliku suunitlusega koolile omaselt toimub üleandmine kirikus, täpsemalt Kaarli kirikus. Tseremooniaga tähistatakse nii miiklipäeva kui ka kooli sünnipäeva. Traditsiooniliselt annavad kümnendikele sõrmused üle kaheteistkümnendikud. Juba teist aastat järjest esines tseremoonial kõnega piiskop Philippe Jourdan, kes rõhutas ühtekuuluvustunde olulisust ning sõrmuste sümbolse väärtuse olemust (Vanalinna Hariduskollegium, vaadatud 26.01.2024). Üleandmist illustreerisid koorilaulud, viiulimäng ja meieisapalve lugemine. 2023. aasta üleandmistseremoonia oli eriti eriline, sest ametist lahkus 31 aastat kooli juhtinud Kersti Nigesen, kes esines tänuavalduskõnega.

Joonis 6. VHK 2023. aasta sõrmuste üleandmistseremoonia, foto: Mihkel Vooglaid

2.2 Tallinna Prantsuse Lütseum

Tallinna Prantsuse Lütseumis on traditsiooniks saanud vennastumisrituaal, kus abiturientid saavad kooli lõpumärgi ning paralleelselt sellega annavad oma rebastele koolisõrmuse. (Kivit, Kerdo Tallinna Prantsuse Lütseumi 11.klassi õpilane, vastus kirja autorite pöördumisele, 22.01.2024). Koolisõrmuseid on Tallinna Prantsuse Lütseumis kaks, millest üks on

Prantsusmaa lipuvärvidega ning teine “mässumeelne tablett”, mille kujundas esimene taasiseseisvunud Eestis lõpetanud lend. Kooli sümbolikas on olulisel kohal ka lõpumärk, mille saavad abiturientid kooli sünnipäeval, ja teenetemärk, mida väljastatakse vaid väga eriliste teenete eest. (Tallinna Prantsuse Lütseum, vaadatud 26.01.2024)

Joonis 7. Mässumeelne tablett, foto: TPL-i koduleht

Joonis 8. Trikoloor, foto: TPL-i koduleht

Joonis 9. Lõpumärk, foto

Joonis 10. Teenetemärk, TPL-i koduleht

2.3 Hugo Treffneri Gümnaasium

Hugo Treffneri Gümnaasiumis oli enne 1997. aastat kombeks, et iga lend otsustas ise, kas ja milline peaks koolisõrmus välja nägema. Koolisõrmuseid jagati värsketele abiturientidele 12. klassi alguses. Kool sai ühtse sõrmuse tänu huvijuht Uve Saare eestvedamisele. Oluline muutus toimus ka sõrmuste üleandmises, sest koolisõrmuseid oli nüüd võimalik saada juba rebasena. See muutis sõrmuse sümbolset tähendust täielikult, sest enam ei mälestanud koolisõrmus millegi lõppemist, vaid kestvat olevikku. Olulist rolli mängib kooli ajaloos ka lõpumärk, mille esimene versioon ulatub 20. sajandi algusesse. Märkimisväärne asjaolu kooli lõpumärkidega on see, et märgid elasid üle okupatsiooniperioodi. (Hugo Treffneri Gümnaasium, vaadatud 26.01.2024). Kahjuks pole õpilased koolisõrmuste kvaliteediga alati rahule jäänud. 2000. aastal

avaldati kooliajalehes „Miilang“ arvamislugu sellest, kuidas koolisõrmused olevat lohakalt tehtud. Sõrmuste tegijale heideti ette sõrmuse nurgelisust, glasuuri pealt ära kukkumist ja nimede valesti kirjutamist. (Veermäe, Mirjam 2000: 11)

Joonis 11. Aime Punga isiklik koolisõrmus, foto Aime Punga erakogu

2.4 Tallinna 32. Keskkool

Tallinna 32. Keskkoolis on traditsiooniks sõrmuste üleandmine siduda oma kooli päevaga. Sõrmused antakse üle 11. klassis, jaanuarikuu viimasel reedel ning nende kättesaamiseks on vaja läbida mitmeid erinevaid rituaale. Rituaali korraldab 12. klass, valides igal aastal teema, mille raames toimuvad lisaks koolisõrmuste üleandmisele erinevaid tegevusi ka teistele klassidele. Traditsiooniliselt toimub oma kooli päeval kontsert, peale mida toimub väike lavastuslik tseremoonia. Seejärel antakse sõrmused nimeliselt õpilastele ning viimastel aastatel on iga värskel sõrmuse omanik jätnud klaaspeeglile musutempli. Tseremoonia lõpus loetakse vannet, mille on igal aastal lõpulend ise koostanud, kuid alates 2024. aastast jääb vanne samaks ka tulevikus. Ürituse lõpetab koolilaulu laulmine ja ühispildi tegemine. Rituaali korraldatakse 2014. aastast ning ideega tuli lagedale abiturient (Kubber, Kristel 32. Keskkooli huvijuht, vastus kirja autorite pöördumisele, 9.02.2024). Koolisõrmuse ajalugu on väga värvikas. 1988. aastal tegid XVI lennu õpilased oma lennukaaslasele, Jana Einardile, ettepaneku kujundada lõpusõrmus, kuna tema isal ja selle sõbral oli põrandaalune kleepsuvabrik, kus tehti muuhulgas sinimustvalgeid kleepse pääsukestega. Sealt tuli idee koolisõrmus sinimustvalgeks teha. Asjaosalised kannavad lõpusõrmust tänini igapäevaselt suure uhkusega, sest neile meenub sõrmusega Eesti taasiseseisvumisaeg (Tallinna 32. Keskkool, lk 198). Tänapäeval kujutatakse

koolisõrmusel koolilogo ning neid on kahte tüüpi – oksüdeeritud ja emailitud. (Roman Tavast, vaadatud 10.02.2024)

Joonis 12. Malle Vakepea sõrmus, foto: Jana Einard

2.5 Tallinna 21. Kool

Tallinna 21. Koolil on pikk sõrmuste ajalugu. Kooli vilistlastelt on teateid, et sõrmuseid tehti juba 15. lennu ajal ehk 1964. aastal. Praegused sõrmused pärinevad 1988. aastast ning kavandi autoriks on Andres Ojari. Seda, kui järjepidevalt antud sõrmust on väljastatud, kahjuks ei suudetud tuvastada, kuid kindel on see, et mitmed lennud kujundasid oma sõrmuse ise. (Heinsalu, Joosep Tallinna 21. Kooli arhiiv-muuseumi ühiskondlik hoidja, vastus kirja autorite pöördumisele, 4.03.2024)

Joonis 13. 1977. aastal õpilaste kujundatud sõrmus, foto: Joosep Heinsalu

Joonis 14. Sõrmuse kandmine, foto: Kahrut Eller

Joonis 15. Tallinna 21. Kooli praegune sõrmus, foto: Tallinna 21. Kooli koduleht

Tänapäevaste sõrmustega esineb aga üks eripära. Nimelt õpilane kannab sõrmust embleemiga enda poole (vasakpoolne pildil), et hoida silme ees eesmärki kool ära lõpetada. Vilistlane kannab sõrmust aga embleemiga väljapoole, et näidata teistele, kust koolist ta tuleb. Sõrmuste üleandimisel kindlat rutiini pole. Pigem ongi traditsiooniks saanud just see, et sõrmuste üleandmine on igal aastal abiturientide enda soovidele üles ehitatud (Eller, Kahrut Tallinna 21. Kooli vilistlane, vastus kirja autorite pöördumisele, 4.03.2024).

2.6 Tallinna Reaalkool

Tallinna Reaalkooli koolisõrmuste traditsioon ulatub tagasi teise maailmasõja eelsesesse aega. Väidetavalt valmistati esimesed sõrmused juba 1938. aastal (Holst, 2016). Reaalkooli kodulehel on esimeste sõrmuste valmistamise ajaks märgitud 1939. aasta (Tallinna Reaalkool, vaadatud 27.12.2023). Eesti okupeeritud NSV Liit keelas 1940. aastal 20. saj algusest saadik kasutusel olnud lõpumärkide valmistamise ning märkide asemele oli tarvis uut sümbolit, mis ühendaks kõiki Reaalkooli lõpetajaid. Selleks sümboliks sai lõpusõrmus. Järelikult ei tekkinud koolisõrmus märkide keelustamise tõttu, kuid see oli üheks sõrmuste traditsiooniks saamise põhjuseks (Holst, 2016). Hõbedast sõrmuse keskel on R-tähega logo, mille kummalgi küljel on tammelehed ning tekst „Üks kõikide, kõik ühe eest.” (Tallinna Reaalkool, vaadatud 27.12.2023). Nõukogude ajal, kui kool kandis Tallinna 2. Keskkooli nime oli sõrmusel R-i asemel IIK, mis oli kujundatud nii, et meenutaks Reaalkooli R-i. R-tähest paremal allpool on punkt, mis tekkis sinna väidetavalt esimeste sõrmuste valmistamise praagist, kuid hiljem lisati

juba teadlikult. Seda „lisandust” on läbi aegade saatnud erinevad legendid (Selde, 2003). Tallinna Reaalkooli sõrmused jagatakse 11. klassi õpilastele kätte traditsioonilisel sõrmuste peol. Peo organiseerivad sõrmuste saajad ise. Nõukogude ajal oli sõrmuste pidu keelatud ning seda korraldati salaja, väljaspool koolimaja. See traditsioon kestab tänapäevani. Realistid lunastavad oma sõrmused kindla rituaali järgi, toiming on aga nii salajane, et täpsemalt teavad sellest vaid asjaosalised ise. Sõrmus on oluline sümbol, mille järgi tunnevad Tallinna Reaalkooli vilistlased üksteist alati kõikjal ära (Tallinna Reaalkool, vaadatud 04.01.2024). Meenutab Tallinna Reaalkooli 106. lennu vilistlane Ruth Roht: „Meie sõrmustepidu toimus 11. klassi kevadel, aasta oli siis 1990. Sõrmuse jaoks pidi iga õpilane kodust vajaliku koguse hõbedat tooma, selleks läksid käiku vanad hõbelusikad, emade-vanaemade seismajäänud ehted jne. Kui hõbe koos ja sõrmusenumbrid välja selgitatud, telliti sõrmused kõigile korraka ära. Sõrmustepidu pidasid kolm paralleelklassi eraldi. Meie klassi, 11B, üritus toimus kohe kooli kõrval, keskraamatukogu all olnud kohvikus, põnevas võlvitud keldris. Väga pika staažiga ja range klassijuhataja rääkis sõrmuste tähendusest ja sellest, et edaspidi ei ole me enam anonüümsed õpilased/vilistlased, vaid esindame sõrmust kandes alati oma kooli, ja et seda tuleb teha väärikalt, samuti on sõrmus sümbol, mis ühendab erinevaid lende üle aegade. Seejärel jagas õpetaja meile välja kauaoodatud sõrmused, igäühe omasse graveeritud tema nimi ja lennu number – 106. R-tähe all paremal oleva punktikese kohta räägiti sel ajal, et see on seal vabadussõjas langenud koolivendade mälestuseks ja olevat olnud ka nõukogude ajal – siis teadsid seda vaid realistid ja said niimoodi salaja langenuid mälestada. Kui sõrmused käes, toimus väike pidusöök ja ühispildi tegemine.”

2.7 Gustav Adolphi Gümnaasium

Gustav Adolphi Gümnaasiumi koolisõrmuste täpset algusaastat meile kättesaadavatest allikatest tuvastada võimalik ei ole, kuid on teada, et sõrmusetraditsioon on elanud üle ka NSVL-i okupatsiooniaastad (Mängel, Margot, GAG-i huvijuht, vastus kirja autorite pöördumisele, 24.01.2024). GAG-i sõrmus on hõbedast ja sellel on rohe-lilla-valgel taustal kujutatud tähed „GAG“. Sõrmuseplaat on vapikujuline ja seda kaunistavad kahelt poolt tammelehed (Gustav Adolphi Gümnaasium, vaadatud 23.12.2023). Sõrmuse sisse graveeritakse omaniku nimi ja kooli lõpetamise aasta. Gustav Adolphi Gümnaasiumis saavad värsked gümnaasistid sõrmused kätte rebaste ristimisel, mida GAG-is kutsutakse Oinanädalaks, lõpus toimuval Oinaõhtul. Sõrmused annavad kümnendikele üle nende „jumalad,“ kaheteistkümnendikud. Üleandmistseremoonia

toimub Inglise. GAG-i vilistlasedki kannavad pärast kooli lõpetamist hoolsasti sõrmust edasi. Sellest annavad tunnistust ennekoike pöördumised kooli sooviga kas vana sõrmust parandada või tellida kaotsi läinu asemele uut. See on ilus ja liigutav. (Mängel, Margot, GAG-i huvijuht, vastus kirja autorite pöördumisele, 24.01.2024).

**JOONIS 10. GAG-I KOOLISÕRMUS, 1000:
GAG-i koduleht**

2.8 Jakob Westholmi Gümnaasium

Jakob Westholmi Gümnaasiumi koolisõrmuseid on valmistatud 20. sajandi keskpaigast, mil kool kandis Tallinna 22. Keskkooli nime. Esimeste sõrmuste valmimisaastat teada ei ole, kuid mõned lennud kasutasid oma sõrmustes varjatult Teise maailmasõja eelsest ajast pärit W sümbolikat (Eenma, Alla, JWG huvijuht, vastus kirja autorite pöördumisele, 19.01.2024). Mõningate allikate väitel on teada W-kujutisega sõrmus, mis sisaldas graveeringut aastast 1946. Nõukogude ajal muutusid varem laialt levinud lõpumärkidest populaarsemaks just lõpusõrmused, mis olid märkidest praktilisemad ning mida kanti ka pärast kooli lõppu. Nii otsustas ka 1954. aasta tollase Tallinna 22. Keskkooli vilistlase Heinz Valgu klass teha endale lõpusõrmused. Kavand, mille järgi sõrmus valmistati, valiti välja konkursil hääletuse kaudu. Võitjaks osutus Rein Sauna kavand (Viidermets, 2022). 1990. aastatel oli kasutusel Heinz Valgu enda loodud kavandi järgi tehtud sõrmus. Siiani kasutusel olev kooli vapiga sõrmus, millel deviis „per aspera ad astra,“ võeti kasutusele 2009. aastal. Tänapäeval on JWG koolisõrmuste üleandmine seotud novembris toimuva rebastenädalaga. Tseremoonia viivad läbi

11. klassi õpilased, kes on värskete kümnendike jumalad. Tseremoonial loetakse ette gümnaasisti vanne ning autasustatakse aktiivsemaid „rebaseid“. Sõrmused annavad kümnendikele pidulikult üle nende klassijuhatajad, misjärel presenteerivad 10. klassid eelmiste lendude lippudega kaunistatud aulas oma klassi lippu. Tseremoonia lõpus süüakse ühiselt 10. klasside valmistatud torte (Eenma, Alla, JWG huvijuht, vastus kirja autorite pöördumisele, 19.01.2024).

Joonis 17. JWG sõrmus, foto: Kris Kleintan

3. KSG KOOLISÕRMUSTE ÜLEANDMISE TSEREMOONIA KAVA

- 14.30–14.45 Kooli ees kogunemine rongkäiguks
- 14.45–15.15 Rongkäik Kadrioru lossi
- 15.15–15.30 Riietumine, kogunemine vestibüülis
- 15.30–16.00 Tegevusülesanne
- 16.00 Tseremoonia algus peasaalis
- 16.00–16.03 Direktori tervitussõnad
- 16.03–16.05 11.1 klassi esineja esitab kõne sümboolika kohta
- 16.05–16.20 11.1 klassile sõrmuste kättejagamine
- 16.20–16.23 Meesansambel laulab
- 16.23–16.25 11.2 klassi esindaja esitab kõne kooli kohta
- 16.25–16.40 11.2 klassile sõrmuste kättejagamine
- 16.40–16.42 Elena Poletaeva esineb akordionil
- 16.42–16.57 11.3 klassile sõrmuste kättejagamine
- 16.57–17.00 Vande ettelugemine
- 17.00–17.05 Tänusõnad
- 17.05–17.08 Kooli hümnid laulmine
- 17.08 Orienteeruv lõpp

4. TSEREMOONIA TOIMUMISE KIRJELDUS

KSG koolisõrmuste üleandmise tseremoonia 65. lennule toimus 3. aprillil 2024 Kadrioru lossis. Üritus algas kogunemisega koolimaja ees, kust kogu lend liikus rongkäigus läbi Kadrioru tseremooniapaiga poole. Rongkäigu ees marssis kooli liputoimkond. Jõudnud lossi, jagati õpilased 4–5-liikmelistesse rühmadesse ja algas tegevusülesanne. Meeskondadel tuli vihjete järgi kunstimuseumist üles leida teosed, millel on kujutatud sõrmust. Teose etiketi pidi kandma töölehele. Sellega said otsijad hakkama üpris kiiresti ning juba natuke vähem kui poole tunni pärast koguneti Kadrioru lossi suurde saali. KSG õppetooli juht Mihkel Kõrbe luges ette otsimismängu õiged vastused ja seejärel algas tseremoonia pidulik osa. Käesoleva töö autorid ja ürituse korraldajad Hendrik Haljasmäe ja Mattias Viirma olid tseremoonial õhtujuhtide rollis. Peale väikest sissejuhatust esines oma tervituskõnega KSG direktor Imbi Viisma. Kooli sümbolikast ning selle olulisusest ühtekuuluvustundele kõneles 11.1 klassi õpilane Kaarel Keldo, misjärel sai 11.1 klass esimesena kätte oma sõrmused. Klass rivistus saali ette üles ning klassijuhataja Ivo Parmas kutsus õpilased ükshaaval oma sõrmusele järele. Kui esimene paralleel oli oma sõrmused kätte saanud, esines muusikalise vahepalaga KSG meesansambel. Esitamisele tuli F. Milleri, T. Gilkysoni ja R. Dehri teos „Rohelised niidud“, klaveril saatis Reet Lend. 11.2 klassi koostatud kõne meie kooli kohta kandis ette Emilie Johanna Tasa. Seejärel sai sõrmused oma klassijuhataja käest kätte 11.2 klass. Teise muusikalise etteaste tegi Elena Poletaeva, kes esitas akordionil 1. ja 5. osa Anatoli Biloschizki teosest „Süit nr 3 Die Spanische“. Viimasena kutsuti ette 11.3 klass, kellele jagas sõrmused kätte klassijuhataja Mihkel Kõrbe. Terve lend oli nüüd sõrmused kätte saanud ja selle kinnituseks loeti Anett Leuska eestvedamisel ette KSG sõrmusevanne. Sellega oli sõrmuste üleandmise toiming lõppenud. Töö autorid ning õhtujuhid ütlesid oma viimased mõtted lõpule jõudnud tseremoonia kohta ja tänasid kõiki kohalviibijaid ning abilisi, ilma kelleta see üritus ei oleks võimalikuks saanud. Tseremoonia lõpetas KSG hümnihüüde laulmine. Liputoimkonna saalist lahkumise ajal hakati uhke kulminatsioonina poolsontaanselt laulma „Eesti lipu laulu“. Üritus on jäädvustatud ka fotodele (LISA 2).

Joonis 18. Õpilased maalide etikette kirjutamas, foto: Aleksander Mattias Kiik

Joonis 19. Kadrioru lossi suur saal, foto: Raimo Roht

5. TÖÖ ANALÜÜS

19.10.2023 võtsime koostöös juhendajaga vastu töö kava. Kavas seadsime kuupäevalised eesmärgid oma tegevusele, sõnastasime töö eesmärgi ning sätestasime töö teoreetilise osa struktuuri. Vahemikus oktoober 2023 kuni 12. jaanuar 2024 oli planeeritud materjali kogumine, läbitöötamine ja töö jooksev kirjutamine. Töö lõplik viimistlemine, tseremoonia toimumise kirjelduse kirjutamine ja korrektne vormistamine olid planeeritud 2024. aasta maisse.

12. jaanuariks 2024 esitatud vahearuandest oli näha, et perioodiks oktoober 2023 kuni 12. jaanuar 2024 seatud eesmärgid olid saavutatud. Valisime uurimiseks järgmiste koolide sõrmuseid puudutavad traditsioonid: Gustav Adolfi Gümnaasium, Tallinna Reaalkool, Vanalinna Hariduskollegium, Jakob Westholmi Gümnaasium, Läänemaa Ühisgümnaasium ja Märjamaa Ühisgümnaasium. 29.09.2023 olime külastanud Kaarli kirikus Vanalinna Hariduskollegiumi sõrmuste üleandmise tseremooniat. 06.12.2023 alustasime kirjavahetust Kadrioru kunstimuseumi direktoriga, et uurida Kadrioru lossi võimaliku tseremooniapaigana kasutamise kohta. 09.01.2024 intervjuerisime õpetaja Reet Lendu KSG koolisõrmuste ajaloo teemal. Olime alustanud võimalike infoallikate otsimise ning jooksva kirjutamisega. Peamine probleem, mis sel perioodil esines, oli vähene koolide sõrmuste traditsioone puudutav kirjalik materjal. KSG sõrmuste kohta ei õnnestunud leida ühtegi kirjalikku allikat.

Kirjaliku materjali nappuse tõttu rakendasime kirjaliku intervjuu meetodit. Saatsime koolide huvijuhtidele e-kirjad, palvega anda meile infot vastava kooli koolisõrmuste kohta.

Võrreldes algsete plaanidega, otsustasime asendada Märjamaa Gümnaasiumi sõrmuste traditsiooni uurimise Tallinna Prantsuse Lütseumiga. Märjamaa Gümnaasiumi sõrmuste kohta leidsime infot liiga vähe ja meie infopäringule sealt ei vastatud (samadel põhjustel jätsime välja ka Läänemaa Ühisgümnaasiumi). Lisasime töösse ka Tallinna 21. Kooli, sest saime teada, et seal on koolisõrmused pikalt olnud, lisaks on Tallinna 21. Kool KSG naaberkool.

23. veebruaril 2024 esitasime töö vahekaitsmisele. Vahekaitsmine toimus 7. märtsil ja läks edukalt. Märtsist kuni 17. maini oli planeeritud sissejuhatuse, kokkuvõtte, analüüsi, ürituse toimumise kirjelduse ja resümee kirjutamine ning töö lõppviimistlemine ja vormistamine. Kuigi mõnede mainitud osade lõpetamine jäi viimasele nädalale, läks kõik edukalt ning 17. mail esitasime töö kaitsmisele.

Analüüsi tulemusena võib öelda, et töö protsess läks kokkuvõttes edukalt. Mõne osa kirjutamisega oleks võinud varem alustada ning jooksvalt pidime välja vahetama osad uuritavatest koolidest, kuid suures plaanis püsisime oktoobris tehtud töökavas.

Ettevalmistus ürituse toimumiseks algas 6. detsembril 2023, kui saatsime esimese kirja Kadrioru kunstimuseumi direktorile. Kahjuks viibis kirj vahetus mõnda aega, kuid peale 5. veebruari kohtumist direktoriga silmast silma olukord lahenes ja sai paika pandud ka ürituse kindel kuupäev, 3. aprill. Algselt planeerisime toimumise kuupäeva varasemaks, kuid kuna sõrmustemeister vigastas enda kätt, olime sunnitud ürituse edasi lükkama. Muusikalise etteastega soovisime näha esinemas meie kooli vilistlast ja akordionisti, Mikk Langeprooni, kuid kahjuks tema hinnapakumine ei mahtunud meie eelarvesse. Õnneks saime esinejateks Reet Lennu soovitusel meie kooli õpilased, Elena Poletaeva akordionil ja imelise meesansambli. Üks probleem tekkis meil ka pakutavate suupistetega. Nimelt 29. veebruaril võtsime ühendust Pihlaka kondiitritega, et tellida suuremõotmeline tort, et iga sõrmusesaaja saaks suu magusaks. Samuti olime juba kokku leppinud, et poole tordi maksumusest tasub KSG Tugiselts ja ülejäänud tasume Talveballi tulu ülejääkidest. Kahjuks selgus, et Kadrioru lossis ei ole võimalik torti pakkuda ning pidime tordi asendama muffinitega. Seega tellisime hoopis 90 KSG logoga muffinit. Õnneks oli muffinite hind tunduvalt väiksem ning leppisime KSG Tugiseltsiga kokku, et nemad tasuvad terve arve. Sõrmuste karbid voltisime ise Kadrioru kunstimuseumist saadud postkaartidest. Voltimine sujus lodusalt, sest tänu abilistele valmisid karbid üpris kiirelt. Tseremoonia viimased ettevalmistused läksid lodusalt, kõik toolid said kümnendike abiga paigutatud, sõrmuste karbid ja muffinid lauale asetatud. Tseremoonia sujus samuti väga hästi ning vähesee kogemusega õhtujuhid suutsid viperusteta toime tulla. Ürituse algne planeeritud kava oli ajalisel natuke valesti arvestatud, sest otsimismäng võttis arvestatust vähem aega.

Analüüsi tulemusena võib öelda, et vaatamata mitmele katsumusele, toimus meie üritus plaanipäraselt ja esimene KSG sõrmuste üleandmistseremoonia on edukalt kooliajalukku kirjutatud.

5.1 Tööjaotus

Töö oli jaotatud asjaosaliste vahel planeeritult, eesmärgiga, et mõlemad autorid saaksid arendada oma kirjavahetusoskusi, läbirääkimisoskusi, mitmest erinevast allikast saadud informatsiooni põimimist, ürituse planeerimist ja esinemisjulgust. Mattias Viirma juhtis kirjavahetust Kadrioru lossi töötajatega. Hendrik Haljasmäe osales kirjavahetuses Pihlaka kondiitrite ja KSG Tugiseltsiga, mis tasus peol pakutud muffinite arve. Hendrik Haljasmäe valis TLÜ Eesti Pedagoogika Arhiivimuuseumist vaadeldavad trükised ja leppis kokku muuseumitöötajatega aja, mil kirjutistega tutvutakse. Hendrik Haljasmäe kirjutas Märjamaa Gümnaasiumisse ja Tartu Jaan Poska Gümnaasiumisse, kuid kuna vastust ei tulnud, siis ei olnud võimalik meil nende koolide traditsioone töös kajastada. Töös sai aga kajastatud Tallinna Prantsuse Lütseum, Tallinna 32. Keskkool, Hugo Treffneri Gümnaasium, Tallinna 21. Kool ja Vanalinna Hariduskollegium, mille sõrmuste traditsioonide kohta otsis informatsiooni, vestles koolide esindajatega nii suuliselt kui ka kirjalikult ning refereeris vajaliku informatsiooni kirjalikku töösse Hendrik Haljasmäe. Mattias Viirma keskendus KSG, Tallinna Reaalkooli, Gustav Adolphi Gümnaasiumi ja Jakob Westholmi Gümnaasiumi teabe kogumise ja töösse refereerimisega. Infot koguti koolide kodulehtedelt, kirja teel huvijuhtidelt ja õpilastelt, uurimistöode läbitöötamisega, DIGAR portaalist artiklite uurimisega ja muuseumitrukiste lugemisega. KSG kohta sai väga palju vajaminevat infot sotsiaalmeedias olevast vilistlaste grupist ja selle põhjal loodi ka kronoloogiline järjestus. Koolide valik polnud sugugi juhuslik. Lisaks enda koolile soovisime uurida ka teiste Eesti mainekamate ja pika ajalooga koolide sõrmuste traditsiooni. Valimi otsustamisel mängis suurt rolli ka see kui palju informatsiooni aastate jooksul kooli sõrmuste kohta talletatud on. Selleks sirvis Hendrik Haljasmäe ESTER-it ja DIGAR-it. Mattias Viirma valmistas töö sisukorra, kirjeldas 5. peatükis ürituse toimumist, leidis ja kutsus üritusele professionaalse fotograafi, hankis taldrikud muffinite jaoks ja osaliselt kingitused abistajatele. Hendrik Haljasmäe ja Mattias Viirma tegid koos vahearuanne, käisid 29. septembril Kaarli kirikus Vanalinna Hariduskollegiumi sõrmuste üleandmist vaatamas, tutvusid 7. veebruaril TLÜ Eesti Pedagoogika Arhiivimuuseumis trükistega, koostasid sõrmuste vande, olid üleandmistseremoonia programmijuhid ja ühtlasi mõtlesid välja lõbusad vahepalad, koostasid kava, kohtusid mitmeid kordi kunstimuuseumi töötajatega silmast silma, arutasid muusikaõpetaja Reet Lennuga muusikalisi etteasteid tseremoonial, voltisid sõrmuste karpe ning värbasid selleks ka abilisi, pakendasid sõrmused volditud karpidesse ning kleepisid nimed peale. Enne üritust tõstsid koos abilistega peasaalis toole, kõnelesid liputoimkonna ülematega, kirjutasid ühiselt resümeed ja koordineerisid ning pildistasid 65. lennu

klassijuhatajatele pühendatud droonifoto. Sissejuhatuse valmistas Mattias Viirma, kokkuvõtte Hendrik Haljasmäe ning resümees valmis ühiselt. Saksa keelega resümees aitas autorite tuttav Saksamaalt.

6. ALUS TÄHTSALE LENNUÜRITUSELE JA VISIOON TULEVIKUKS

Esmakordselt KSG ajaloos toimunud sõrmuste üleandmise tseremoonia loob eelduse sellele, et antud sündmus jääb püsivaks. Hetkel on koolis vähe üritusi, mis tekitaks ühtekuuluvustunnet terves lennus. Nii öelda sõrmuste lunastamine ehk iga klass esineb millegagi, et sõrmused endale saada, peaks samuti jääma püsima. See tekitab igas õpilases sõrmuse väärilisuse tunde, aga samas rõhutab, et elus ei saavuta midagi ilma pingutamata. Pidulikule üritusele kohaselt peame oluliseks ka liputoimkonna kaasamist üritusele, sest toimkond esindab kooli sümboolikat, mis on väga sobilik antud üritusele. Samuti on ülioluline ka rongkäik koolist lossini, sest nii saab terve lend ühtsena läbi Kadrioru jalutada. Vesteldes Kadrioru kunstmuuseumi töötajatega, võib loota, et sõrmuste üleandmine toimub ka järgnevatel aastatel samas paigas. Samuti arutasime ka tegevusülesande sisu, mis võiks ka järgnevatele lendudele sarnane olla. Vanne peab jääma püsima, sest hõlmab kooli põhilisi väärtusi. Sõrmusedisain peab lähtuma Aate-Heli Õuna kavandist, sest uurides meie kooli sõrmuste ajalugu, leidsime, et tegu on esimese sõrmusekavandiga, mis jäi püsima. Sõrmuse välimuse püsimist peame oluliseks ka seetõttu, et tulevikus saaksid kõik vilistlased üksteist ära tunda just selle sõrmuse abil. See suurendab kooli ühtekuuluvustunnet ja loob eelduse, et ka tulevikus jääb vilistlaste suhtlus nii omavahel kui ka kooliga püsima. Koolilõpetajatel võiks olla veel sümboolseid kooliaega meenutavaid esemeid. Kool peaks tõsiselt kaaluma lõpumärgi tagasi toomist, sest uurimisel selgus, et 1970ndatest on teadaolevalt koolilõpetajad saanud endale lõpumärgi.

7. VANNE

Vande kirjutamisel võtsime aluseks mitmeid väärusi, mis on väga olulised KSG-s, näiteks ettevõtliku maailmakodaniku kool. Vande kirjutamisel lähtusime sellest, et iga sõrmusesaaja märkaks ja teadvustaks endale kooli väärtust. Rõhusime ka ühtekuuluvustunde tähtsusele. Vande viimased kaks rida on tsiteeritud kooli hümnist, mis kirjeldavad sõrmuse tähtsust kõige paremini. Kuigi kooliajal tuleb ette palju raskusi, mille ületamine nõuab tõsist pingutust, jääb tulevikus kooliaega meenutama vaid kaunis, olgugi see siis näiteks selle ilusa hõbesõrmuse näol.

Vande tekst:

Käesolevaga töotan mina, Kadrioru Saksa Gümnaasiumi õpilane,
et kannan seda sõrmust au ja uhkusega.

Meenutan oma kooli alati hea sõnaga
ja luban, et ei räägi temast mitte kunagi halba.

Ettevõtliku maailmakodanikuna püüdlen alati paremuse poole
ning olen eeskujuks ja toeks oma kaaslastele.

Hoian kõrgel Kadrioru Saksa Gümnaasiumi väärtusi,
austan õpetajaid ja kaasõpilasi
ning panustan kooli hea maine kujundamisse.

Kandes seda sõrmust,
olen osa suurest ja ühtehoidvast perest.

„Lõpuks meelde jääb vaid kaunis, ununeb kõik vaev.

Hiljem elus tänades mõtled oma koolile.“

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli korraldada KSG 11. klasside õpilastele meeldejääv ja pidulik sõrmuste üleandmistseremoonia, mis suurendaks õpilaste ühtekuuluvustunnet terves lennus ja jääks püsima ka järgnevatel aastatel. See eesmärk sai ka täidetud. Üritus toimus 3. aprillil Kadrioru lossis ning sellest võttis osa valdav enamus 11. klasside õpilastest. Tseremoonia algas juba kooli eest, kust mindi ühiselt Kadrioru lossi. Lisaks oli iga klass kohustatud esinema ettekandega. Nii kõlasidki ürituse vältel kõned kooli sümboolikast ja kooli väärtusest ning ühiselt loetud sõrmusevanne. Need elemendid väljendavad ühtekuuluvustunnet kõige paremini. Töö loob eelduse sellele, et sarnane üritus toimuks ka järgnevatel aastatel. Selleks on autorid kirjeldanud tööprotsessi täpselt ja esitanud enda visiooni tulevikuks.

Töö teoreetilises osas uuriti KSG sõrmuste ajalugu ja teisi Eesti koole, millel on sõrmustega seonduvad traditsioonid. Uurimise käigus selgus, et KSG sõrmustel on pikk ajalugu, sest praeguste sõrmuste kavand pärineb 1985. aastast. Autorid selgitasid välja, et KSG-l on läbi aegade veel mitmeid erinevaid sõrmuste disaine olnud. Teiste koolide sõrmuste traditsioonide kohta saime piisavalt informatsiooni. Saadud informatsioon pärineb peamiselt kirjalikest ja suulistest vestlustest. Abiks olid ka koolide koduleheküljed ja kooliajalehed.

Antud üritust on võimalik kindlasti edasi arendada ja korraldada veidi erinevalt praegusest. Võimalik on jätkata ka teoreetilise osa edasi uurimisega, sest KSG ajaloos on veel sümboolseid esemeid, mille tausta on võimalik uurida ning ka sõrmused vajavad edasist uurimist. Üheks selleks sümboliks on lõpumärk, mille olemasolust on teateid.

RESÜMEE

Das Ziel dieser Arbeit war es, eine denkwürdige und feierliche Zeremonie zur Ringübergabe für die 11. Klasse des Deutschen Gymnasiums Kadriorg zu organisieren, die das Einheitsgefühl der Schüler in der ganze Jahrgangsstufe stärkt und auch in den kommenden Jahren bestehen bleibt. Die Zeremonie ist im Schloss Kadriorg am 3. April passiert und es hat eine Parade von der Schule zum Schloss gegeben. Um das Ziel zu erreichen, wurden die Schulring-Traditionen anderer Schulen untersucht und mit der Ring-Tradition des Deutschen Gymnasiums Kadriorg verglichen. Für die Zukunft wurde eine genaue Beschreibung des praktischen Arbeitsprozesses erstellt.

Die Arbeit besteht aus drei Teilen. Der erste Teil erzählt über das Deutsche Gymnasium Kadriorg und deren Ringtradition. Der zweite Teil erzählt über andere Schulen und ihre Ringtraditionen. Es gibt sieben Schulen in Tallinn und eine in Tartu. Der dritte Teil beschreibt die Zeremonie.

Da es sehr wenige schriftliche Quellen zu diesem Thema gibt, basiert die Arbeit meistens auf Interviews. Aber die in der Arbeit verwendeten Quellen stammen auch von den Websites der Schulen und Schulzeitung.

Die Arbeit hat ihr Ziel erreicht und hoffentlich wird auch in Zukunft die Organisation ähnlicher Veranstaltungen fortgesetzt.

KASUTATUD ALLIKAD

Aus, Johanna (2022). Mõtisklus: rõõm ühtekuuluvusest. Vanalinna Hariduskollegiumi Teataja. Kättesaadav: vhk.ee/teataja/teataja-nr-873-30.-september-2022/?searchterm=kooli_sormus (26.01.2024)

Facebook, KSG Vilistlased, postitus üleskutsega vilistlastele meenutada infot oma sõrmuste kohta. Kättesaadav: <https://www.facebook.com/groups/387258611405354> (05.03.2024)

Holst, Andreas. Tallinna Reaalkooli ajalugu kajastavad teabetekstid: uurimistö. Tallinn: Tallinna Reaalkool, 2016.

Lõpusõrmused 32. Keskkoolile (s.a). Roman Tavast. Kättesaadav: <https://romantavast.ee/lopusormused/lopusormused-32-keskkoolile/> (10.02.2024)

Mirjam Veermäe. Hugo Treffneri Gümnaasium, ajaleht „Miilang“. Tartu: Hugo Treffneri Gümnaasium, 2000.

Selde, Kaisa (2003). 120. lend peotandril. Tallinna Reaalkool, ajaleht „Reaali Poiss“. Kättesaadav: <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=is&oid=reaalipoiss20031201&type=staticpdf> (04.01.2024)

Silo, Liso (2013). Treffneristi tunnusmärgid läbi aja. Hugo Treffneri Gümnaasium, ajaleht „Miilang“. Kättesaadav: <https://www.htg.tartu.ee/miilang/2013/detsember-2013/treffneristi-tunnusmargid-labi-aja/> (26.01.2024)

Sümboolika ja traditsioonid (s.a). Tallinna Prantsuse Lütseum. Kättesaadav: <https://www.tpl.edu.ee/kool-ja-inimesed/sumboolika-ja-traditsioonid/sumboolika/> (26.01.2024)

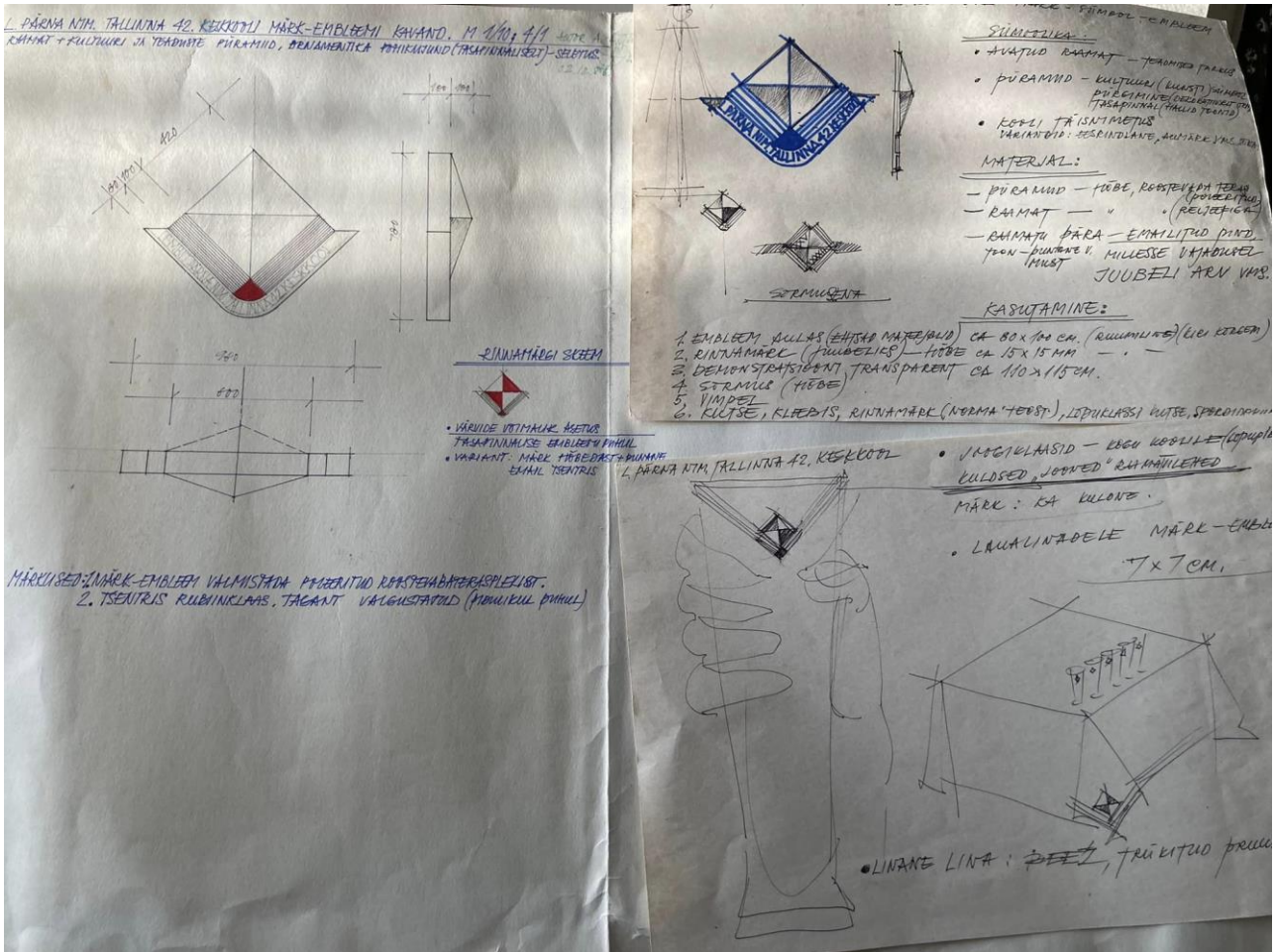
Tallinna 32. Keskkool. Koostaja Triin Viiron. Tallinn: Tallinna 32. Keskkool, 2021.

Tähiseid Tallinna Reaalkooli ajaloost (2023). Tallinna Reaalkooli kodulehekül. Kättesaadav: <https://real.edu.ee/tahiseid-tallinna-reaalkooli-ajaloost/> (28.02.2024)

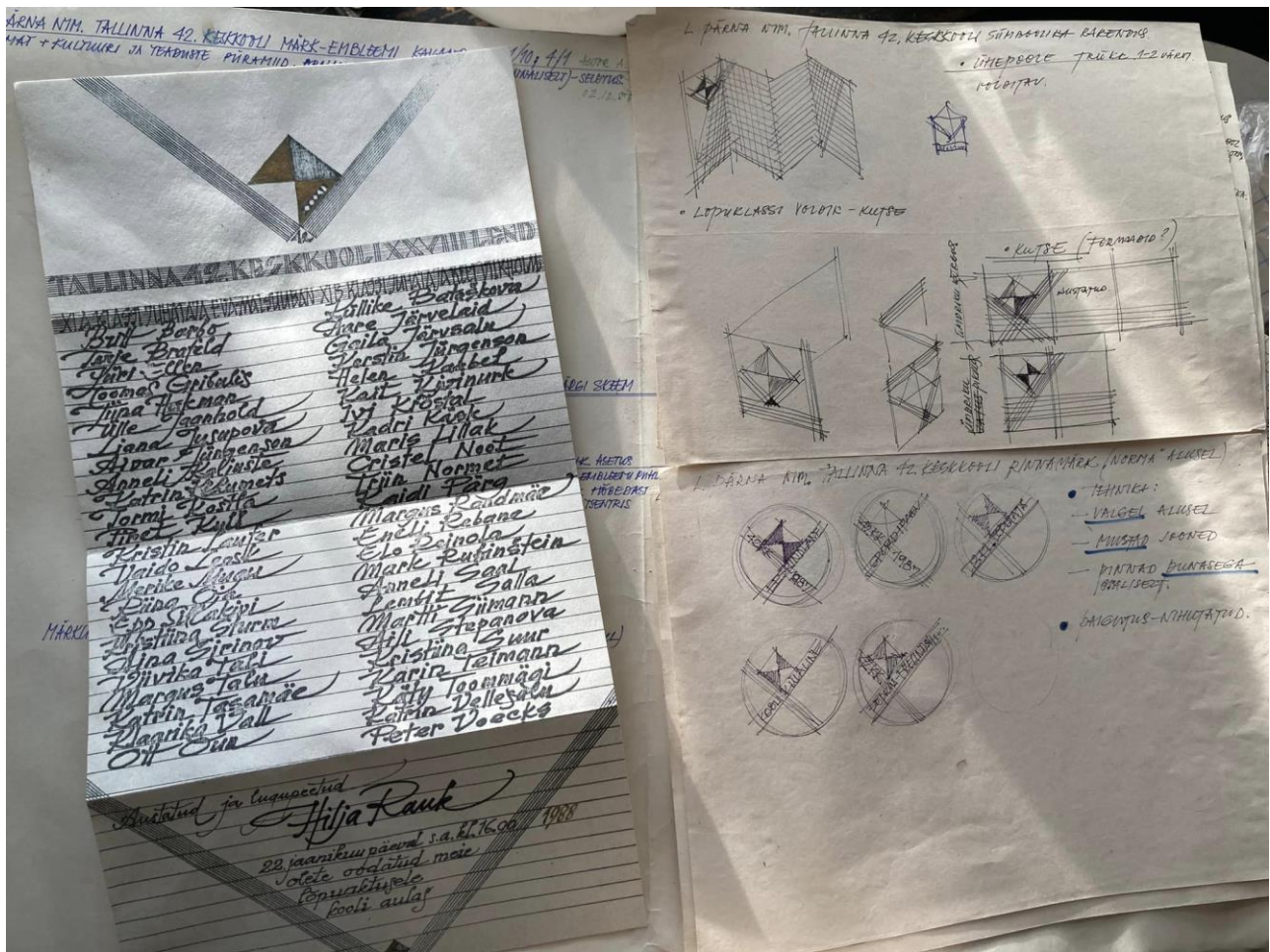
Viidermets, Jan Enriko. Jakob Westholmi Gümnaasiumi sümboolika aastatel 1919 – 1976: uurimistöo. Tallinn: Jakob Westholmi Gümnaasium, 2022. Kättesaadav: <https://westholm.ee/wp-content/uploads/2023/01/Sumboolika-1919-1976.pdf>

Viljaste, Märt. Tallinna Reaalkooli traditsioonid: sörmustepidu. Tallinn: Tallinna Reaalkool, 2001.

LISA 1

Joonis 20. 1980. aastate lõpust pärit koolimärgi kavand ja teiste kooli sümboolikaga esemete kavandid, foto: Ott Õuna erakogu

Joonis 21. Erinevate kooli sümbolikaga esemete kavandid ja 28. lennu kutse direktor Hilja Raukile 1988. aasta lõpuaktusele, foto: Ott Õuna erakogu

Joonis 22. 1983. aastal lõpetanud 23. lennu B-klassi sõrmus, foto: Mailis Sütiste erakogu

Joonis 23. 2007. aasta sõrmus, foto: Peeter Kadriku erakogu

LISA 2

Joonis 24. 11.1-e sõrmuse omanikud, foto: Raimo Roht

Joonis 25. Joonis 24. 11.2-e sõrmuse omanikud, foto: Raimo Roht

Joonis 26. 11.3-e sõrmuste omanikud, foto: Raimo Roht

**Joonis 27. Huvitav seik sõrmustega, foto:
Raimo Roht**

Joonis 28. Õpetaja Reet Lend nautimas klaverimängu, foto: Raimo Roht

Joonis 29. Meesansambel laulmas, foto: Raimo Roht

Joonis 30. Akordionist Elena Poletaeva, foto: Raimo Roht

Joonis 31. Kaarel Keldo esitab 11.1-e eest kõne, foto: Aleksander Mattias Kiik

Joonis 32. Emilie Johanna Tasa esitab 11.2-e eest kõne, taustal liputoimkond, foto: Raimo Roht

Joonis 33. Vande ettelugemine, foto: Raimo Roht

Joonis 34. Rongkäik, foto: Aleksander Mattias Kiik

Joonis 35. Pidulik meeleolu lossi suures saalis, foto: Raimo Roht

1. Otsi üles Kadrioru lossis suvitanud keiser Nikolai I tütre ning suurvürstina, Maria Nikolajevna, portree. ...

Vastus:

2. Otsi üles Saksi kuurvürst Friedrich Öilsameelse portree. ...

Vastus:

3. Otsi üles tundmatu mehe portree, mille maalís Apollon Mokritski. ...

Vastus:

4. Kaana pulma kujutaval teasel otsi üles pruuti ehtiv sõrmus. ...

Vastus:

5. Otsi daami mustas, kelle portree maalís Bartholomeus van der Helst. ...

Vastus:

Otsi sõrmuseidi!

Joonis 36. Otsimismängu tööleht